

Vaques de ciment i passavolants

El 1964 s'instal·lava el primer remuntador. Al començament dels anys 1970 se superaven els cent mil visitants, els tres-cents mil al començament dels anys 1980 i els cinc-cents mil al començament dels anys 1990. Seguint el compte de la fada dels nostres temps, l'estació d'esquí de Vaquèira-Beret no para de créixer: pistes, remuntadors, hostaleria i residències.¹ La principal estació del Pirineu i de la península és el far que guia des de ja fa uns

tres decennis totes les aspiracions econòmiques i socials de la muntanya. No és gens estrany: en l'entorn de l'estació s'ha recuperat i revivificat la població resident, condemnada a l'emigració a les altres comarques muntanyenques, i no solament això: d'uns anys ençà la Vall d'Aran ostenta amb orgull la condició de comarca amb la major renda disponible *per capita* de Catalunya. Però, hi haurà pastís per a tots?

Primo: Vaquèira-Beret és l'únic domini esquiable que ofereix unes condicions potènciament comparables a les d'una gran estació alpina. Encara avui, sobta la llista d'estacions i de projectes d'estacions que s'entesten a tirar endavant en dominis que fa uns vint anys ja es donaren per poc interessants.²

Secundo: La clientela de l'esquí s'ha esgotat als països europeus veïns i no té gaire més marge de creixement al propi, malgrat que mai no està tot decidit en el camp de l'atracció de clients.

Tot plegat no aniria gaire més enllà si el mateix far que ho il·lumina tot no presentés algunes esclatxes estructurals que poden amenaçar tot l'edifici:

– Les estacions d'esquí constitueixen fonamentalment una operació immobiliària residencial; només cal veure qui promou actualment estacions. Fer una estació sense urbanització és com anar a pescar al riu amb un filat foradat (prou ho pateixen això, també, les empreses d'esports d'aventura del Pallars). Però la promoció residencial entorn de l'estació té un principi i un acabament.³

– La promoció d'una estació i del seu entorn necessita un capital i unes iniciatives que no es tenen a la muntanya. Als muntanyencs només els queda vendre's la terra i vendre-se'n cada cop més perquè les entrades de diner no s'estronquin.⁴

– Les estacions i el seu entorn creen llocs de treball precaris, temporals i mal remunerats: els dels treballadors de pistes, els de l'hostaleria i els de la mateixa construcció.⁵ Potser s'assoleix una renda *per capita* elevada, però es fa a base de no comptabilitzar un gran nombre de treballadors estacionals i, probablement també, de sobreestimar unes rendes expatriades.

– Si el turisme de neu té un efecte decisiu en l'hostaleria, aquest és el de completar i allargar la temporada turística, fent viables els establiments locals. Però cert turisme de neu pot no ser compatible amb el turisme de natura d'estiu, i això arriba quan el primer porta a la desapa-

rició dels valors culturals i paisatgístics que representen un dels atractius principals de la muntanya per als forans.⁶

– El negoci de l'esquí resulta extraordinàriament sensible a les conjuntures econòmiques.

Què hi farem! No hi ha roses sense espines i allò que importa és el balanç final. Per ara és bo, però demà les espines poden no deixar collir la rosa. La muntanya és fràgil, físicament i humanament, i el creixement turístic l'entrapa en una espiral: la del consum de l'espai, amb totes les activitats i expressions que l'integren. Què queda un cop tot l'entorn s'ha banalitzat i els clients ja no troben allò que els havia mogut inicialment? O, què passa si els clients varien els seus gustos?

Naturalment, fins aquí només s'ha parlat d'un turisme, el de la zona privilegiada del Pirineu central. Què passa per davall de Bellver de Cerdanya, Sant Julià de Lòria (Andorra), Rialb (Pallars Sobirà) o Bar-

ruera (Alta Ribagorça)? On és el turisme de tot aquest Prepirineu que constitueix la part més basta de la muntanya, i que en teoria, també, l'ha de redimir?

L'aigua del torrent sembla que ensopogui sempre amb les mateixes pedres. Fa setanta anys, el geògraf Pau Vila apuntava que «al rerepaís muntanyós lleidatà... li cal una explotació complementària que aixequi el seu nivell econòmic, la qual cosa fóra tant com donar-li el benestar que fixaria la seua població i estroncaria, per conseqüent, l'èxode migratori. Aquesta indústria és el turisme, indústria moderna de muntanya» (*Vida Lleidatana*, setembre 1929).

Ha costat, però quan s'hi ha arribat ha estat tan de cop que s'ha caigut en l'extrem de llençar segadores, esclòps i formatgeres per la finestra. S'aguantarà aquest monocultiu?

Notes

1. Per a les reflexions que segueixen em remeto als treballs propis que han motivat l'encàrrec: l'assaig *Amb el permís de Barcelona* i la tesi *La crisi de la Catalunya rural*, tots dos publicats per Pagès Editors de Lleida el 1999.

2. Tots els estudis són millorables; però les anàlisis i les conclusions del Pla d'Ordenació d'Estacions de Muntanya (Direcció General de Transports de la Generalitat de Catalunya, 1981), precedit d'un altre estudi d'ICONA, s'estan complint pràcticament al peu de la lletra.

3. Té una limitació física, sobretot, l'espai edificable proper a pistes, per bé que Vaquèira disposa en aquest sentit, també, de possibilitats que no tenen altres estacions i prou que pressiona per fer-les realitat.

4. Hi ha qui ha fet una estació gràcies a la loteria; però així no s'arriba gaire lluny. Els promotors es troben vinculats al capital financer i els «turistes» forans acaben essent els propietaris de l'espai construït, com posà en relleu i quantificà en el seu moment F. López Palomeque a *La producció del espai de ocio en Cataluña. La Vall d'Aran* (1982).

5. Per a l'estació Boi-Taüll s'ha calculat que només un 9 % dels 334 llocs de treball directes de l'estació i un 25 % del total de 351 llocs de treball de l'hostaleria de la vall són fixos. Mentrestant, la baixa remuneració dels treballadors de pistes donà origen a una sonada i singular vaga la temporada 1997-1998 (Xavier Farré, *Boi-Taüll Resort i el mercat laboral de l'Alta Ribagorça*, 1999).

6. A la Vall d'Aran queden dos actius agraris de menys de trenta-cinc anys (padró 1996) i el deteriorament de prats i pastures és evident. Fins i tot quan les segones residències no són horribles i aconseguen col·locar-se ordenadament al voltant dels nuclis existents (una virtut d'uns pocs indrets), la seua difusió arracona l'agricultura, altera negativament el medi ambient i desestructura les comunitats locals.

Ignasi Aldomà

Amb el permís de Barcelona

L'altra societat urbana

Pagès editors

Col·lecció *Temps i Espai*
1999